

Nr 8/1995

Spel för gallerierna

En kritik av
Köpenhamnsdeklarationen

Annika Jonsell

Förord

Vår vardagliga mediakonsumtion ger oss en bild av vilken enorm mängd elände det finns i världen. Krig, fattigdom, kriminalitet, åsiktsförtryck etcetera. De enskilda nationerna kan inte, var och en för sig, åtgärda problemen. Det behövs samarbete över de geografiska gränserna.

Förenta Nationerna är ett forum för detta nödvändiga internationella samarbete. Men organisationens gloria har hamnat på sned; vare sig de fredsbevarande operationerna, biståndsverksamheten eller arbetet för mänskliga rättigheter har lyckats undgå kritik. Det finns anledning att välkomna dessa kritiska perspektiv. Ju mer de internationella institutionerna behövs, desto viktigare med oppositionella röster.

I föreliggande rapport ger Annika Jonsell, moderat riksdagsledamot, ett bidrag till kritiken, genom att granska FN:s sociala toppmöte i Köpenhamn.

Stockholm i juni 1995

Johan Andersson Sundeen
Projektledare

Innehåll

Inledning.....	3
Sammanfattning av Köpenhamnsdeklarationen.....	3
Ett dokument av kompromisser	5
Dubbelsidig dubbelmoral	6
Kälsuparteori.....	7
Symbolhandlingar.....	8
Förfelade rättighetsresonemang	9
Världsbanken som syndabock	9
Världsskatter	10
Åldermännen.....	11
Magister Sverige.....	12
Slutsatser.....	14
Källor.....	16

Inledning

Den 6 till 12 mars samlades tiotusentals deltagare vid Förenta Nationernas sociala toppmöte i Köpenhamn för att diskutera fattigdom och andra sociala frågor. Det var det största möte FN någonsin genomfört och den största samling av stats- och regeringschefer världen skådat. På grund av detta och av att det var första gången världssamfundet samlats för ett möte om den sociala utvecklingen, var talen inför mötet på många håll mycket högstämda.

Sammankomsten var en i raden av FN-konferenser med olika teman, men meningen med detta toppmöte var också att knyta ihop de senaste årens stora FN-konferenser. Världens politiker hade tidigare mötts i New York för att diskutera om barn, i Rio de Janeiro om miljö, i Kairo om befolkningsfrågan och i Wien om mänskliga rättigheter.

Till Köpenhamn kom stats- och regeringschefer samt ministrar och vicepresidenter från 184 länder för att avlösa varandra i talarstolen. Under några dygn tävlade de i att visa god vilja och sammanställde en lång önskelista, den så kallade Köpenhamnsdeklarationen. Den syftar främst till att utrota fattigdomen i världen, men vill också stärka den sociala integrationen – det vill säga minska utslagningen – öka sysselsättningen samt komma till rätta med en rad andra problem. Hur det hela skall följas upp är inte bestämt, men år 2000 skall det anordnas en speciell session för att utvärdera förverkligandet av toppmötets intentioner och fundera över vidare aktiviteter och initiativ.

Det finns klart divergerande meningar om nyttan av FN:s sociala världstoppmöte. Den här rapporten syftar till att försöka utröna det substantiella innehållet i, och värdet av, det sociala toppmötet och Köpenhamnsdeklarationen, samt att granska den svenska regeringens agerande vid mötet.

Sammanfattning av Köpenhamnsdeklarationen

Köpenhamnsdeklarationen, som totalt upptar 25 sidor, består av ett inledande avsnitt samt tio huvudåtaganden som länderna har förbundit sig till genom undertecknandet. Under var och en av åtagandepunkterna återfinns ett antal mer detaljerade mål på nationell res-

pektive internationell nivå. Förutom deklarationen finns dessutom ett speciellt aktionsprogram på hela 70 sidor vilket mer i detalj talar om hur de önskade målen skall uppnås. Vid en genomläsning av aktionsprogrammet är det inte alltid lätt att förstå på vilket sätt de mer detaljerade punkterna hänger ihop med huvudåtagandena.

Den sammanfattning av Köpenhamnsdeklarationen som enklast låter sig göras är att räkna upp de tio huvudåtagandena:

1. Vi förbinder oss att skapa en ekonomisk, politisk, social, kulturell och rättslig miljö som möjliggör för människor att nå social utveckling.
2. Vi förbinder oss till målet att utrota världens fattigdom, genom beslutsamma nationella åtgärder och internationellt samarbete.
3. Vi förbinder oss att verka för full sysselsättning som en grundläggande målsättning för vår ekonomiska och sociala politik, och att möjliggöra för alla män och kvinnor att försörja sig säkert och uthärdligt genom fritt valda produktiva arbeten.
4. Vi förbinder oss att verka för social integrering genom att utveckla samhällen som är stabila, säkra och rättvisa och baserade på främjandet och skyddandet av alla mänskliga rättigheter, och på ickediskriminering, tolerans, respekt för mångfald, lika möjligheter, solidaritet, säkerhet och deltagande för alla människor, inklusive svaga och utsatta grupper och individer.
5. Vi förbinder oss att verka för full respekt för mänsklig värdighet och att uppnå jämlikhet mellan kvinnor och män, och att erkänna och öka kvinnors deltagande och ledarskap i det politiska, civila, sociala och kulturella livet och i utvecklingen.
6. Vi förbinder oss att verka för och uppnå målen av allmänt och rättfärdigt tillträde till god utbildning, högsta möjliga standard av fysisk och mental hälsa och tillgång för alla till primärvård, att göra speciella ansträngningar för att rätta till ojämlikheter relaterade till sociala förhållanden och utan åtskillnad hänförlig till ras, nationellt ursprung, kön, ålder eller handikapp; respektera och främja våra gemensamma och särskilda kulturer; att sträva efter att stärka kulturens roll i utvecklingen; att bevara de nödvändiga grunderna för den mänskliga utvecklingen och att medverka till den fulla utvecklingen av mänskliga resurser och till social utveckling. Syftet med dessa aktiviteter är att utrota

- fattigdom, främja full och produktiv sysselsättning och att utveckla social integrering.
7. Vi förbinder oss att öka den ekonomiska, sociala och mänskliga utvecklingen av resurser i Afrika och de minst utvecklade länderna.
  8. Vi förbinder oss att säkerställa att när strukturanpassningsprogram antas, skall de innehålla mål för den sociala utvecklingen, speciellt att utrota fattigdom, främja full och produktiv sysselsättning och att öka social integrering.
  9. Vi förbinder oss att signifikant öka och/eller mer effektivt använda resurser anslagna till social utveckling för att uppnå målen för toppmötet genom nationell handling och regionalt och internationellt samarbete.
  10. Vi förbinder oss till en bättre och stärkt struktur för internationellt, regionalt och lokalt samarbete för social utveckling, i en anda av partnerskap, genom Förenta Nationerna och andra multilaterala institutioner.

Ett dokument av kompromisser

Det ligger nära till hands att börja tänka på ordstäv som "att ta sig vatten över huvudet" eller "den som gapar över mycket mister ofta hela stycket" vid en genomläsning av handlingarna från Köpenhamnsmötet. Det är inte alldeles enkelt att överblicka dokumentet, sannolikt har den stora svärgenomträngliga textmassan gjort det lättare att få alla länder att ställa upp på deklARATIONEN. De enskilda deltaljerna drunknar på det här viset i det stora hela och varje besvärande enskildhet vägs upp av något annat i någon annan del av dokumentet.

Problemet med dokumentet är inte i första hand att det skulle vara för inriktat på socialistinfluerade mål och medel. Problemet är snarare att alla möjliga tänkbara tankar, ideologier och åsiktsriktningar har bakats in i det omfattande programmet och att det därmed blivit en salig blandning av äpplen och päron, av stort som smått. Alla har fått sin del, och alla kan framställa dokumentet som om det stöder just vad de står för. I detta kan vi se en likhet med andra toppdokument, till exempel Rioöverenskommelsen om miljön

som exempelvis kan användas som argumentationsstöd av såväl anhängare av miljöavgifter som förbudsivrare.

Från den optimistiska sidan kan sägas att FN förmodligen aldrig förut har tagit fram ett dokument som i så hög grad förordar marknadsekonomiska lösningar. Från det pessimistiska hållet kan å andra sidan sägas att dokumentet innehåller en mängd punkter som pekar i motsatt riktning.

Det finns skäl att begrunda förutsättningarna för att skriva värdefulla dokument på denna nivå. Vad det handlar om är att representera för alla världsdelar, olika sorters stater, ideologier och politiska grupperingar skall komma överens. I Sverige vore det närmast en sensation om moderaterna och vänsterpartiet skulle enas om den sociala politiken. Med detta i åtanke går det att skaffa sig en uppfattning om vilka kompromisser som krävs för att få igenom ett internationellt dokument i FN:s namn. Eftersom det inte finns något röstningsförfarande att tillgripa måste alla enas om hur orden skall lyda. Det resulterar i bästa fall i att alla blir lite nöjda, utan att något konkret har åstadkommit.

Dubbelsidig dubbelmoral

Dokumentet utmärks av en oförmåga att skilja det stora från det lilla, det betydelsefulla från det mindre viktiga osv. I deklARATIONEN nämns punkten om en liberaliserad världshandel med varken större eller mindre dignitet än punkten om att socialt skydd skall ges åt krigsveteraner eller att kvinnoorganisationer på gräsrotsnivå skall stödjas. Signifikativt är att de största diskussionerna inför och under toppmötet handlade om u-hjälpen – om att varje land skulle förbinda sig att avsätta 0,7 procent av BNP till u-hjälp samt det så kallade 20/20-förslaget som föll, vilket gick ut på att givare skulle satsa 20 procent av biståndsbudgeten samt mottagare 20 procent av statsbudgeten på sociala behov. Och ändå är u-hjälpen i själva verket försumbar i jämförelse med den "hjälp" som det innebär om u-länderna i stället får handla med omvärlden utan tullar och restriktioner.

Staternas agerande i framarbetandet av dokumentet utmärks av en anslående dubbelmoral. I-ländernas ovilja att tillåta frihandel och ge u-länderna tillgång till västmarknaderna, har sin motsvarighet i u-ländernas inställning till de mänskliga rättigheterna. När bi -

ståndsgivarländerna vill ställa krav på att mottagarländerna respekterar de mänskliga rättigheterna, protesterar dessa länders ledare våldsamt och menar att det är en kränkning av deras rätt till självbestämmande. Bistånd vill mottagarländernas ledare gärna ha, men det skall inte vara kopplat till några villkor.

Kålsuparteori

För att inga länder skall känna sig mer utpekade än andra är do dokumentets grundresonemang att alla är lika goda kålsupare. Visserligen påpekas det att absolut fattigdom och svält är ett problem som mest drabbar de minst utvecklade länderna, men samtidigt framhålls det att även i västvärldens utvecklade länder ökar klyftorna mellan fattiga och rika. Skillnaderna i inkomst mellan olika grupper av människor tycks vara ett problem som världssamfundet anser sig behöva ta sig an. Men i och med denna ansats överges den givna utgångspunkten att ingen skall behöva lida uppenbar nöd, till förmån för diskussioner om marxistiskt inspirerad fördelningspolitik, att skillnad i egendom och dylikt i sig skulle vara ett problem och något som skall "rättas till".

Dessa skillnader säger egentligen ingenting om hur de sämst ställda har det. Å ena sidan går det att tänka sig en oerhörd jämn fördelning där alla lever i misär, å andra sidan ett samhälle med stora skillnader i egendom, men där hela skalan ligger på en hög nivå och även de minst bemedlade har det hyggligt ställt.

Många är ense om att i till exempel ett land som Sverige är problemet snarare att vi inte har tillräckliga skillnader i löner, tillräckliga incitament för att locka begåvningar till långa utbildningar och så vidare. Att då hänga på en allmän kör om att egendomsklyftor mellan olika grupper är ett socialt problem är inte förnuftigt. Om syftet verkligen är att försöka göra någonting åt riktig nöd, såsom absolut fattigdom, är det knappast seriöst att av "rättviseskäl" skjuta lika skarpt på länder som över huvud taget inte har den typen av problem.

Om Sverige skulle vara självkritiskt i dessa sammanhang vore det snarare för att vi har ett offentligt system som till stor del slår sönder naturliga gemenskaper i samhället och föder ensamhet. Det är också mer adekvat att se till det faktum att svensk socialtjänstlagstiftning

klaras av att dela ut socialstöd till en mycket stor andel av befolkningen, bidrag som är så höga att det för somliga inte lönar sig att ta ett jobb. Detta på samma gång som vi inte når dem som verkligen är i behov av stöd och hjälp, exempelvis uteliggare och grava missbrukare.

Symbolhandlingar

Frågan är vad som är värst, om världens ledare verkligen är så blötdagda att de tror sig kunna förändra världen genom osammanhängande önskelistor, eller om de far med osanning om vad de tror sig kunna åstadkomma.

Deklarationen andas det som är alltför vanligt bland flertalet politiker alltifrån lokal nivå till internationell toppnivå. Det vill säga de vill visa hur illa de tycker om någonting – i det här fallet fattigdom, ojämlikhet mellan könen, arbetslöshet med mera – och de gör det genom olika symbolåtgärder. Det är inte svårt att räkna ut att oavsett vad som hade stått i Köpenhamnsdokumentet hade världens ledare gjort sina pompösa uttalanden inför den församlade pressen.

Det finns skäl att fråga sig om FN verkligen tror att dessa gigantmöten kan förändra världen till det bättre. Eller är till och med hjärnorna bakom FN själva medvetna om att det är ett spel för gallerierna det handlar om, att de konkreta resultaten inte kommer att komma? Eller som FN:s generalsekreterare Boutros Boutros-Ghali uttryckte det i sitt öppningsanförande: "Ett nytt socialt avtal är nödvändigt för att bringa hopp till stater och nationer, till män och kvinnor världen runt. Så tror jag att vårt arbete skall tolkas". Hopp alltså, inte handling och resultat.

Till statsminister Carlssons försvar kan sägas att han faktiskt sade i sitt tal att han inte trodde FN-toppmötet om att kunna skapa lycka, "we can't create happiness". Det tyder ändå på att det finns någon gräns för vad han trodde sig ha makt att klara genom rent önsketänkande. Men efter att ha hört avslutningsstroforna av hans tal är frågan ändå var han sätter gränsen för tron på den egna förmågan: "Let's make our choice for change, let's make a difference in the daily lives of many, let's make history together!"

Förfelade rättighetsresonemang

Boutros Boutros-Ghali sade i sitt tal att detta nya "sociala kontrakt" mellan jordens länder skulle befria världen från fattigdom. Han betonade också vikten av mänskliga rättigheter och hävdade att "den grundläggande mänskliga rättigheten är frihet från fattigdom", det vill säga en av de marxistiska definitionerna av frihet och mänskliga rättigheter.

Men en människa kan knappast ha "rätt" att inte vara fattig. Om en rättighet går ut på detta, måste någon annan ha skyldighet att se till att en person inte är fattig. Absolut fattigdom, svält, att det finns människor som inte har tak över huvudet eller får behövlig vård är fruktansvärt och alla normala människor reagerar med förtvivlan över att någon individ skall behöva lida av detta. Därför ges offentligt och privat stöd till dem som hamnat i en sådan situation. Men det handlar inte om någon rättighet.

En helt annan sak är att många, de allra flesta som lever i absolut fattigdom, i misär, i dag lever i diktatoriska stater som på olika sätt hindrar dem från att leva annorlunda. Givetvis har de en rätt att begära en förändring av denna situation.

Världsbanken som syndabock

Under toppmötet hördes många tongångar om att Världsbankens agerande är skuld till situationen i u-länderna. De gick ut på att bankens krav på ekonomiska åtstramningar är för hårda och därmed ställer till problem för de fattiga låntagarländerna. Enligt Världsbankens svenske chef Sven Sandström är bankens inställning att ekonomisk tillväxt är nödvändig för att människor skall kunna få det bättre och att det i längden inte går att leva över sina tillgångar. Om ett land gör det och därmed sätter sig i skuld, måste det betala tillbaka.

Ett agerande från Världsbanken och enskilda länder innebärande att alla lån skrivs av är detsamma som att signalera till u-ländernas ledare att det är legitimt att slösa med lånade medel eftersom de ändå inte behöver betala tillbaka sina skulder. Konsekvenserna i slutändan blir dessutom att det blir dyrare för tredje världen att låna.

Det går knappast att beskylla Världsbanken för det slöseri som u-ländernas politiker gjort sig skyldiga till. Det finns inte något sätt att

komma runt nödvändigheten av att anpassa munnen efter mat säcken och detta gäller för u-länder såväl som för i-länder, vilket in te minst den nuvarande situationen i Sverige vittnar om.

Världsskatter

För att bilda sig en uppfattning om Köpenhamnsdokumentet är det viktigt att, vid sidan av det slutliga dokumentet, granska vad topp - mötet andades för resonemang i övrigt. Det talades till exempel mycket om nya sätt att få fram pengar till social utveckling: miljö - skatter, skatter på vapenförsäljning, resor, internationella penning - transaktioner och valutaväxling. Fantasien vad gäller tänkbara inter - nationella fenomen att beskatta tycktes outsinlig.

Skatterna skulle läggas i en global fond för miljövard och social utveckling. "Dessa skatter drabbar ingen fattig" påstod medlemmar av Globala kommissionen för fonder till FN. Och det är nog förvisso sant att det inte är de allra fattigaste som reser, växlar valutor och står för andra internationella penningtransaktioner, men uttalandet vittnar om en klar brist på insikt om vad saker och ting i grunden handlar om, vad som egentligen ger fler jobb och ökad välfärd – inte minst åt dem som är fattiga. Det verkar dessutom inte särskilt genomtänkt att beskatta internationella resor och transaktioner om internationellt samarbete och ökad handel med u-världen uppfattas som någonting positivt.

Statsminister Ingvar Carlsson föreslog i sitt tal att FN skulle inrätta ett ekonomiskt säkerhetsråd med uppgift att bidra till ekonomisk stabilitet samt ansvara för miljöfrågor och global socialpolitik. Men vad som behövs är inte mer av central styrning, det är just så dan styrning som utgör det grundläggande problemet för de flesta fattiga i dag. Tvärtom är det nödvändigt med mer frihet och därmed sammanhängande möjligheter för de fattiga att forma sina egna liv.

Den svenske statsministern kunde också tänka sig att stödja förslagen om världsskatt på ränte- och valutaspekulationer: "Det är orimligt att fortsätta som nu, och låta marknaden slå sönder så mycket", lät Carlsson uttala. Det är lätt att förstå att många politiker likt Ingvar Carlsson känner sig lockade av att få in en sådan skatt och dra på sig spenderbyxorna: somliga förespråkare påstod att en

avgift på 0,0001 procent på alla internationella valutatransaktioner skulle ge 50 miljoner dollar om dagen!

Dessa diskussioner om global beskattning benämndes "ett nytt partnerskap mellan privatkapital och offentliga medel". Det låter vackert, men för de flesta innehåller ju ett partnerskap en ömsesidig frivillighet och i så fall behövs det knappast någon skatt. Det sades vidare att det med global beskattning skulle vara skillnad gentemot tidigare då den här typen av sociala insatser bekostats av offentliga medel. Men det finns skäl att fråga sig vari skillnaden skulle bestå. Den offentliga sektorn har ju aldrig några egna pengar från början, allt härrör från skatt och avgifter från privatpersoner och företag. Inte skulle det vara någon skillnad som gör det befogat att helt plötsligt börja tala om partnerskap mellan privat och offentligt. Somliga förefaller tro att de kan väcka nytt intresse för gammal skäpmat genom att omskriva den med nya, vackra ord.

Över huvud taget tycktes den svenska delegationens resonemang vara präglade av önskemål om mer planekonomi på världsnivå. Göran Dahlgren, chefrådgivare i sociala frågor på SIDA, som satt med i den svenska nationalkommittén för förberedelserna inför toppmötet uttalade att det "behövs en ny ekonomisk teori både för Västeuropa och u-länderna. Fördelningsmålen måste integreras i de ekonomiska utvecklingsstrategierna". Han nämnde som exempel Kina och Vietnam "där en alltför ensidig marknadsorientering hotar att försämra livsvillkoren för de fattigaste – trots en snabb ekonomisk tillväxt".

Åldermännen

Flera gamla rävar inom världspolitiken fanns med på toppmötet. Den franske avgående presidenten Francois Mitterrand lämnade sitt politiska testamente i ett långt och radikalt tal. Han anklagade den internationella marknaden för att låta djungelns lag råda och krävde arbetarinflytande i globala processer.

Det kan tyckas märkligt att Kubas diktator Fidel Castro återfanns på ett möte som syftade till respekt för mänskliga rättigheter och att lösa sociala problem. En man som har behandlat sin befolkning som fångar borde inte ha mycket att bidra med. Som det statsöverhuvud som suttit längst vid makten, det är förvisso inte en särskilt stor be -

drift att göra det för den som inte tillåter demokratiska val, fick den forne revolutionären bland annat finna sig i den något ovanliga situationen att vara den danska drottningens bordskavaljer vid toppmötets stora bankett.

I talarstolen var det dock samma gamle Castro som gick till attack mot de rika ländernas marknadsekonomi som han tycker ökar skillnaderna mellan rika och fattiga i världen. Han påstod att den rika världen genom nyliberalism tvingar de fattiga länderna att minska sina sociala budgetar. "Trots den kriminella blockaden mot Kuba bara för att vi inte har samma ideologi som vår mäktiga granne i norr och trots att vi har förlorat 40 procent av vår import genom Sovjets sönderfall har vi inte stängt en enda skola, sjukhus eller ålderdomshem", sade den grånade diktatorn, toppmötet till ära utan militär uniform. Att hans landsmän i horder flyr hans imperium glömde han av någon anledning att ta upp i sitt tal.

General Omar Hassan Ahmed El Bashir från Sudan lovade genom sitt undertecknande av dokumentet att respektera mänskliga fri- och rättigheter. I sin diktatur förtrycker och förföljer han sina religiösa motståndare, bland annat genom att stympa såväl vuxna som barn.

Den kinesiske ministerpresidenten Li Peng, huvudansvarig för massakern på Himmelska fridens torg 1989, uttryckte följande i sitt tal: "Att respektera varandras olikheter är den mest grundläggande människorättigheten". Det skulle han ha tänkt några år tidigare så kunde de unga studenter som dog för kinesiska soldaters kulor 1989 fortfarande ha varit i livet.

Magister Sverige

Den svenska regeringens hjärtefrågor inför FN:s sociala toppmöte var, enligt det så kallade "position paper" som redogjorde för de ståndpunkter Sverige hade med sig i bagaget, barnens och de handikappades villkor, jämställdhet mellan män och kvinnor, u-ländernas skuldfälla samt allas möjlighet till arbete.

Svenska socialdemokratiska statsråd brukar må som prinsar vid sådana här FN-toppmöten, eftersom de då får chansen att föreläsa för omvärlden om den svenska välfärdsmodellens alla förtjänster. I tider som dessa, med eviga plågor på hemmaplan, måste det vara skönt att på internationell nivå tillfälligt drömma sig bort till svunna

tider. Inför åtminstone en hel del av de andra ländernas potentater lyckas rörelsens företrädare ge sken av att vardagsarbetet fortfarande går ut på att hitta på en aldrig sinande ström av nya reformer för de tacksamma svenskarna. I verkligheten måste partiet ägna sig åt att, under galgens tvång, nedmontera delar av välfärdsstaten.

Inte minst statsminister Ingvar Carlsson vill gärna vara en profil i FN-arbetet. Denna strävan märktes också i Köpenhamn där Carlsson med klädsamt darr på rösten friade till publiken med fraser som: "Under de sju minuter som jag talar föds över 1 000 nya barn på vår jord. Vad är vårt budskap till dessa nyfödda barns föräldrar? Svaret blir: Vi står på er sida, vi sätter barnen i första rummet." Med detta vackra, men givetvis helt intetsägende, uttalande fick Carlsson för samlingsen att applådera.

Vad gör då statsministern för barnen på hemmaplan? I ett svar på två interpellationer i riksdagen som handlade just om det sociala toppmötet, redogjorde Carlsson för vad Sverige gör för att leva upp till sina åtaganden vad gäller barnen: "det kanske bästa sättet att tillgodose barnens bästa här i Sverige ligger i den väl utbyggda barnomsorgen". Vän av ordning frågar sig om daghem verkligen är till för barnen. Är de inte till för föräldrarnas skull, för att de skall kunna jobba?

Statsministern sade i svaret på samma interpellationer att han tyckte att det sociala toppmötet var väl använda pengar och väl använd tid och att vi skall glädja oss åt de genomslag den svenska regeringens krav fick i dokumentet. Bland de krav han anser att vi fick igenom var "framför allt möjligheten att försörja sig genom eget arbete". Det är Carlssons politiska motståndare som under en längre tid haft "man skall kunna leva på sin lön" som en ständigt återkommande paroll. Har budskapet gått upp för Carlsson, eller är det bara retorik?

Inte särskilt förvånande påstod den svenska regeringen också frankt i sitt position paper att "varken förekomsten av uttryckliga arbetsmarknadsregleringar, anställningsskydd, eller fackförbund och inte heller nivån på arbetslöshetsförmånerna kan svara för hög arbetslöshet i några länder". Där hör ni, resten av världen! Sverige har talat om hur det här med sysselsättning hänger ihop, eller rättare sagt hur det inte hänger ihop. Det hade kanske varit klädsamt att

försöka sig på att förklara vad det egna landets arbetslöshet beror på.

Socialminister Ingela Thalén lyckades i sitt tal med konststycket att få det att låta som om den svenska modellen hade kunnat fortsätta hålla arbetslösheten nere bara inte socialdemokraterna hade förlorat regeringsmakten 1991: "En lång tid var det möjligt för den aktiva arbetsmarknadspolitiken att hålla arbetslösheten under fem procent, även under lågkonjunkturer. Den senaste ekonomiska nedgången dock, som fördjupades under den borgerliga regeringen, och en mindre aktiv arbetsmarknadspolitik under den tiden, har resulterat i en drastisk ökning av den öppna arbetslösheten som nu är sju procent". Trodde inte Thalén att svenskarna kunde höra hennes frisering av sanningen bara för att hon har tagit sig över sundet till vårt grannland Danmark?

Det finns gott om andra ståndpunkter i den svenska regeringens position paper som det går att häpna något över. Bland annat står det att läsa att det "finns starka skäl att understryka vikten av sociala försäkringssystem som en integrerad och obligatorisk del av den offentliga politiken". Det finns skäl att fråga sig om de svenska representanterna också passade på att förklara för världssamfundet varför de inte tyckte att just arbetslöshetsförsäkringen skulle vara underkastad detta resonemang? Det var ju trots allt inte ens ett halvår sedan lagen om en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring revs upp på den nuvarande regeringens initiativ.

Sverige passade i sitt position paper också på att tala om för omvärlden att skattesystem skall utformas på ett sätt så "att de främjar produktivitet och oförändrad ekonomisk tillväxt". Vore det inte dags att med de tankarna i bakhuvudet börja se över vårt svenska skattesystem?

Slutsatser

Arbetet kring och innehållet i Köpenhamsdeklarationen känns som ett par rejäla kliv bakåt, i helt fel riktning. Det är i stora stycken gårdagens metoder och gårdagens politik som tillämpas. Köpenhamsdeklarationen gapar över ett alldeles för stort stycke och utgår från den centralistiska synen att världens ledare, genom att skriva ett oräkneligt antal besvärjelser och handlingsplaner i ett dokument,

kan förändra fenomen som i själva verket består av miljon- och åter miljon-tals beslut och attityder på mikronivå.

Alla kompromisser som krävts för enighet bakom dokumentet har urvattnat många viljeinriktningar intill meningslöshet. De kloka ståndpunkter som finns uppvägs ständigt av närmast rakt motsatta positioner. I stället för att satsa kraften där de verkliga problemen finns, pekas samtliga länder ut som problemområden.

De grundläggande faktorerna bakom svält och många av de andra allvarliga upprörande problem som berörs i deklARATIONEN har förbi - gåtts eller åtminstone dränkts bland alla andra stora och små punk - ter i dokumentet i övrigt. Det egentliga problemet för de människor som lever i fattigdom och svält är bristen på demokrati, grundläg - gande fri- och rättigheter och marknadsekonomi, samt avsaknaden av riktig frihandel med rätt att handla på lika villkor med omvärld - den. Detta borde ha slagits fast en gång för alla.

Frågan är om ens de toppledare som undertecknat dokumentet tror på resultat. För somliga av dem handlar det uppenbart enbart om läpparnas bekännelse, något annat kan inte vara fallet när några av världens mest grymma diktatorer säger sig värna om demokra - tiska principer. Som det är nu hade det lika gärna kunnat antas ett gemensamt uttalande att "Vi är för allt som är bra och mot allt som är dåligt!" Så väldigt mycket mer förpliktigande är knappast det do - kument som lagts fram.

Källor

Artiklar

Nyhets- och ledarartiklar i Aftonbladet, Dagens industri, Dagens Nyheter, Expressen, Finanstidningen, Nordvästra Skånes Tidningar, Sydsvenska Dagbladet, Svenska Dagbladet.

Övrigt

Bistandsminister Pierre Schoris tal vid det sociala toppmötet
95-03-06 - -95-03-12.

Socialminister Ingela Thaléns tal vid det sociala toppmötet
95-03-06 - -95-03-12

Statsminister Ingvar Carlssons tal vid det sociala toppmötet
95-03-06 - -95-03-12

The Copenhagen declaration

The Copenhagen programme of action

NGO alternative declaration

FN:s generalsekreterare Boutros Boutros-Ghalis tal vid det sociala
toppmötet 95-03-06 - - 95-03-12.

Pressmeddelanden från regeringskansliet

Interpellationssvar Ingvar Carlsson, snabbprotokoll 95-04-03 : 84

Utskrift nyhetssändning "Dagens Eko" 95-03-11